

Dz.U. 2017 poz. 2225

**OBWIESZCZENIE
MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia 9 listopada 2017 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin

1. Na podstawie art. 16 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1523) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 1037), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

- 1) ustawą z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2138),
- 2) ustawą z dnia 10 lutego 2017 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 715),
- 3) ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1321)

oraz zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem 9 listopada 2017 r.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity ustawy nie obejmuje:

- 1) art. 28 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2138), który stanowi:

„Art. 28. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2017 r.”;

- 2) art. 5 i 6 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 715), które stanowią:

„Art. 5. Do postępowań niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustaw, o których mowa w art. 1–4, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.”;

- 3) art. 26 ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1321), który stanowi:

„Art. 26. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2018 r., z wyjątkiem art. 1 pkt 16, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.”.

Marszałek Sejmu: *M. Kuchciński*

Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej
Polskiej z dnia 9 listopada 2017 r. (poz. 2225)

USTAWA

z dnia 10 grudnia 1993 r.

o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Art. 1. Żołnierzom zwolnionym z zawodowej służby wojskowej przysługuje z budżetu państwa, na zasadach określonych w ustawie, zaopatrzenie emerytalne z tytułu wysługi lat lub w razie całkowitej niezdolności do służby, a członkom ich rodzin – w razie śmierci żywiciela.

Art. 2. W ramach zaopatrzenia emerytalnego przysługują na zasadach określonych w ustawie:

- 1) świadczenia pieniężne:
 - a) emerytura wojskowa,
 - b) wojskowa renta inwalidzka,
 - c) wojskowa renta rodzinna,
 - d) dodatki do emerytury lub renty,
 - e) zasiłek pogrzebowy;
- 2) inne świadczenia i uprawnienia:
 - a)¹⁾ świadczenia lecznicze,
 - b) świadczenia socjalne,
 - c) prawo do umieszczenia w domu emeryta wojskowego.

Art. 3. 1. Użyte w ustawie bez bliższego określenia pojęcia oznaczają:

- 1) emerytura – emeryturę wojskową;
- 2) emeryt – emeryta wojskowego;
- 3) renta inwalidzka – wojskową rentę inwalidzką;
- 4) renta rodzinna – wojskową rentę rodzinną;
- 5) rencista – rencistę wojskowego;
- 6) renta – wojskową rentę inwalidzką lub wojskową rentę rodzinną;
- 7) wysługa emerytalna – okresy służby wojskowej w Wojsku Polskim i im równorzędne, łącznie z okresami, o których mowa w art. 14 i 16;
- 8) uposażenie – uposażenie zasadnicze wraz z dodatkami o charakterze stałym i miesięczną równowartością dodatkowego uposażenia rocznego, należnych żołnierzowi zawodowemu stosownie do przepisów ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1726 i 2138 oraz z 2017 r. poz. 60);
- 9) najniższa emerytura lub renta – kwotę najniższej emerytury lub renty w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1383 i 1386), zwanej dalej „ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych”;
- 10) okresy składkowe i nieskładkowe – okresy uregulowane ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- 11) (uchylony)

¹⁾ Utracił moc zgodnie z art. 170 pkt 26 ustawy z dnia 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz. U. poz. 153), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1999 r., w zakresie uregulowanym tą ustawą.

- 12) płatnik składek – płatnika składek, o którym mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych;
- 13) wojskowy organ emerytalny – organ emerytalny właściwy w sprawach ustalania prawa do zaopatrzenia emerytalnego i wysokości świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia, określony przez Ministra Obrony Narodowej;
- 14) dom emeryta wojskowego – placówkę całodobową dla osób uprawnionych do zaopatrzenia emerytalnego oraz członków ich rodzin, prowadzoną przez Ministra Obrony Narodowej, świadczącą usługi bytowe i opiekuńcze na poziomie obowiązującego standardu określonego dla domów pomocy społecznej.

2. Emerytem wojskowym jest żołnierz zwolniony z zawodowej służby wojskowej, który ma ustalone prawo do emerytury wojskowej.

3. Rencistą wojskowym jest żołnierz zwolniony z zawodowej służby wojskowej, który ma ustalone prawo do wojskowej renty inwalidzkiej.

Art. 4. Okresy służby żołnierzy, którzy nie nabywają prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy, oraz służby określonej w art. 13 ust. 2 uważa się za okresy składkowe w myśl przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 5. 1. Podstawę wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej stanowi uposażenie należne żołnierzowi zawodowemu w ostatnim miesiącu pełnienia zawodowej służby wojskowej, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3 oraz art. 32b.

2. Podstawę wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej w przypadku żołnierzy, którzy nie otrzymują uposażenia, o którym mowa w ust. 1, albo otrzymują je w niepełnej wysokości, stanowi pełna kwota uposażenia należnego żołnierzowi na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym, z uwzględnieniem zmian mających wpływ na prawo do uposażenia lub jego wysokości powstałych w okresie, w którym żołnierz nie otrzymywał uposażenia lub otrzymywał je w niepełnej wysokości.

3. Jeżeli w okresie między zwolnieniem z zawodowej służby wojskowej żołnierza zawodowego a ustaleniem prawa do emerytury i renty inwalidzkiej przypadały waloryzacje emerytur i rent inwalidzkich, przy ustalaniu podstawy wymiaru tych świadczeń uwzględnia się wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w tym okresie.

Art. 6. Emerytury i renty oraz podstawy ich wymiaru podlegają waloryzacji na zasadach i w terminach przewidzianych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym że:

- 1) waloryzacja, o której mowa w art. 88 tej ustawy, obejmuje emerytury i renty osób:
 - a) którym prawo do świadczenia ustalono przed dniem 1 marca,
 - b) które nabyły prawo do renty rodzinnej po żołnierzach zawodowych zmarłych nie później niż w ostatnim dniu lutego.
- 2) (uchylony)

Art. 6a. 1. Jeżeli żołnierz zwolniony z czynnej służby nie spełnia warunków do nabycia prawa do emerytury wojskowej lub wojskowej renty inwalidzkiej, od uposażenia wypłaconego żołnierzowi po dniu 31 grudnia 1998 r. do dnia zwolnienia ze służby, od którego nie odprowadzono składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, przekazuje się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składki za ten okres przewidziane w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1778).

2. Przez uposażenie stanowiące podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, o którym mowa w ust. 1, rozumie się:

- 1) kwotę najniższego wynagrodzenia ustaloną na podstawie odrębnych przepisów – za okres służby wojskowej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego przed dniem 1 stycznia 2003 r.;
- 2) kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalonego na podstawie odrębnych przepisów – za okres służby wojskowej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego po dniu 31 grudnia 2002 r.;
- 3) uposażenie stanowiące podstawę wymiaru składek na podstawie art. 18 ustawy, o której mowa w ust. 1 – za pozostałe okresy służby.

3. Składki, o których mowa w ust. 1, przekazuje się również w przypadku, gdy żołnierz spełnia jedynie warunki do nabycia prawa do wojskowej renty inwalidzkiej. Przekazanie składek następuje na wniosek żołnierza.

4. Składki podlegają waloryzacji wskaźnikiem waloryzacji składek określonym na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

5. Przy obliczaniu kwoty należnych składek, waloryzowanych na podstawie ust. 4, stosuje się odpowiednio art. 19 ust. 1 oraz art. 22 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy, o której mowa w ust. 1.

6. Przepisy ust. 1–5 stosuje się również do żołnierza, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., jeżeli po zwolnieniu ze służby, pomimo spełnienia warunków do nabycia prawa do emerytury wojskowej, zgłosił wniosek o przyznanie emerytury z tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym.

7. W przypadku, o którym mowa w ust. 6, kwotę należnych, zwaloryzowanych składek przekazuje się niezwłocznie na podstawie zawiadomienia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych o nabyciu przez żołnierza prawa do emerytury przewidzianej w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

8. Kwota należnych, zwaloryzowanych składek stanowi przychody Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

9. Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, określi, w drodze rozporządzenia, tryb i terminy przekazywania do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składek, o których mowa w ust. 1, 3, 4 i 7, oraz jednostki do tego właściwe, mając na uwadze konieczność zapewnienia prawidłowego, niezwłocznego wykonywania czynności związanych z przekazywaniem tych składek.

10. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, określi, w drodze rozporządzenia, tryb i terminy przekazywania do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składek, o których mowa w ust. 1, 3, 4 i 7, za żołnierzy zawodowych pełniących służbę w jednostkach podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz jednostki do tego właściwe, mając na uwadze konieczność zapewnienia prawidłowego i niezwłocznego wykonywania czynności związanych z przekazywaniem tych składek.

Art. 7. W razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego przewidzianych w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Art. 8. 1. Żołnierzom oraz członkom rodzin pozostałym po zmarłych żołnierzach, jeżeli osoby te wskutek szczególnych okoliczności nie nabyły prawa do zaopatrzenia emerytalnego przewidzianego w ustawie, Minister Obrony Narodowej może przyznać, w drodze wyjątku, zaopatrzenie emerytalne w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie.

2. Członkom rodzin pozostałym po osobach, którym przyznano emeryturę lub rentę inwalidzką na podstawie ust. 1, organ emerytalny przyznaje rentę rodzinną na ich wniosek, jeżeli spełniają warunki określone w ustawie.

2a. Od decyzji przyznającej świadczenie w drodze wyjątku oraz od decyzji odmawiającej przyznania takiego świadczenia odwołanie nie przysługuje.

3. Minister Obrony Narodowej przedstawia Prezesowi Rady Ministrów, w terminie do dnia 15 stycznia każdego roku, informację o świadczeniach przyznanych w drodze wyjątku w roku poprzednim.

Art. 9. Do zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy oraz uprawnionych członków ich rodzin stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie wypłaty świadczeń osobom uprawnionym do rent z instytucji zagranicznych.

Art. 10. Prawo do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy nie przysługuje żołnierzowi, który został skazany prawomocnym wyrokiem sądu na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych lub na karę degradacji za przestępstwo, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby.

Art. 11. W sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Kodeksu postępowania administracyjnego oraz przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

DZIAŁ II

Świadczenia pieniężne

Rozdział 1

Emerytura wojskowa

Art. 12. Emerytura wojskowa przysługuje żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który w dniu zwolnienia z tej służby posiada 15 lat służby wojskowej w Wojsku Polskim, z zastrzeżeniem art. 12a, z wyjątkiem żołnierza, który ma ustalone prawo do emerytury określonej w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, obliczonej z uwzględnieniem okresów służby wojskowej w Wojsku Polskim i okresów równorzędnych z tą służbą.

Art. 12a. Do okresów służby wojskowej, od których uzależnione jest nabycie prawa do emerytury, zalicza się okres urlopu wychowawczego w wymiarze łącznym nie większym niż 3 lata.

Art. 13. 1. Jako równorzędne ze służbą wojskową w Wojsku Polskim traktuje się:

- 1) przypadające w czasie od dnia 1 września 1939 r. okresy:
 - a) działalności w ruchu oporu, z wyłączeniem tajnego nauczania,
 - b) służby w armiach sojusznicznych,
 - c) pobytu w niewoli lub w obozach dla internowanych żołnierzy;
- 2) okresy służby uwzględniane przy ustalaniu prawa do emerytury policyjnej.

2. Nie traktuje się jako służby w Wojsku Polskim służby w latach 1944–1956 w Informacji Wojskowej, sądownictwie wojskowym i w prokuraturze wojskowej, jeżeli emerytowi udowodniono w trybie postępowania karnego lub dyscyplinarnego stosowanie represji wobec osób podejrzanych lub skazanych za działalność podjętą na rzecz suwerenności i niepodległości Polski.

3. Postępowanie w sprawach, o których mowa w ust. 2, należy do właściwości *Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Instytutu Pamięci Narodowej*²⁾. O dokonanych ustaleniach *Komisja*²⁾ powiadamia właściwy wojskowy organ emerytalny.

Art. 14. 1. Emerytowi uprawnionemu do emerytury obliczonej na podstawie art.15 dolicza się na jego wniosek do wysługi emerytalnej, z zastrzeżeniem ust. 2, następujące okresy przypadające po zwolnieniu ze służby:

- 1) zatrudnienia przed dniem 1 stycznia 1999 r. w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy;
- 2) opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe po dniu 31 grudnia 1998 r. lub okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia.

2. Okresy, o których mowa w ust. 1, dolicza się do wysługi emerytalnej, jeżeli:

- 1) emerytura wynosi mniej niż 75% podstawy jej wymiaru oraz
- 2) emeryt ukończył 55 lat życia – mężczyzna i 50 lat życia – kobieta albo stał się inwalidą.

3. Okresy zatrudnienia, o których mowa w ust. 1 pkt 1, dolicza się do wysługi emerytalnej po ich przeliczeniu na okres zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy.

4. Za każdy rok okresów, o których mowa w ust. 1, doliczanych do wysługi emerytalnej w myśl ust. 1–3, emeryturę obliczoną na podstawie art. 15 zwiększa się o 1,3% podstawy jej wymiaru.

5. Ponowne ustalenie wysokości emerytury przez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów, o których mowa w ust. 1, następuje z uwzględnieniem pełnych miesięcy na wniosek zgłoszony nie wcześniej niż po zakończeniu kwartału kalendarzowego, jeżeli emeryt pozostaje w ubezpieczeniu, chyba że w kwartale kalendarzowym ustało ubezpieczenie.

6. W razie przyznania zwiększenia, o którym mowa w ust. 4, umowa między członkiem otwartego funduszu emerytalnego a tym funduszem ulega rozwiązaniu, a środki zgromadzone na rachunku członka w otwartym funduszu emerytalnym są niezwłocznie przekazywane na dochody budżetu państwa.

7. Przekazanie środków, o których mowa w ust. 6, na dochody budżetu państwa następuje na podstawie zawiadomienia wojskowego organu emerytalnego.

Art. 15. 1. Emerytura dla żołnierza, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., wynosi 40% podstawy jej wymiaru za 15 lat służby wojskowej i wzrasta, z zastrzeżeniem ust. 1a, o:

- 1) 2,6% podstawy wymiaru – za każdy dalszy rok tej służby;
- 2) 2,6% podstawy wymiaru – za każdy rok okresów składkowych poprzedzających służbę, nie więcej jednak niż za trzy lata tych okresów;

²⁾ Obecnie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu na podstawie do art. 7 ustawy z dnia 9 kwietnia 1999 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, ustawy o finansach publicznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. poz. 360), która weszła w życie z dniem 13 maja 1999 r.

- 3) 1,3% podstawy wymiaru – za każdy rok okresów składkowych ponad trzyletni okres składkowy, o których mowa w pkt 2;
- 4) 0,7% podstawy wymiaru – za każdy rok okresów nieskładkowych poprzedzających służbę.

1a. Emerytura dla żołnierza, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. wynosi 40% podstawy jej wymiaru za 15 lat służby wojskowej i wzrasta za każdy dalszy rok tej służby w trakcie urlopu wychowawczego o:

- 1) 2,6% podstawy wymiaru – za każdy rok urlopu wychowawczego, nie więcej jednak niż łącznie 3 lata;
- 2) 0,7% podstawy wymiaru – za każdy rok urlopu wychowawczego powyżej 3 lat.

2. Emeryturę podwyższa się o:

- 1) 2% podstawy wymiaru za każdy rok służby pełnionej bezpośrednio:
 - a) w składzie personelu latającego na samolotach naddźwiękowych,
 - b) w składzie załóg okrętów podwodnych,
 - c) w charakterze nurków i pływonurków,
 - d) w zwalczaniu fizycznym terroryzmu;
- 2) 1% podstawy wymiaru za każdy rok służby pełnionej bezpośrednio:
 - a) w składzie personelu latającego na pozostałych samolotach i śmigłowcach,
 - b) w składzie załóg nawodnych wojskowych jednostek pływających,
 - c) w charakterze skoczków spadochronowych i saperów,
 - d) w służbie wywiadowczej za granicą,
 - e) w oddziałach specjalnych.

3. Emeryturę podwyższa się o 0,5% podstawy wymiaru za każdy rozpoczęty miesiąc pełnienia służby na froncie w czasie wojny lub w strefie działań wojennych.

3a.³⁾ Jeżeli w wysłudze emerytalnej są uwzględniane okresy służby, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 2, emeryturę podwyższa się na zasadach przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

3a.⁴⁾ Jeżeli w wysłudze emerytalnej są uwzględniane okresy służby, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 2, emeryturę podwyższa się na zasadach przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

4. Emeryturę podwyższa się o 15% podstawy wymiaru emerytowi, którego inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą.

5. Przy ustalaniu prawa do emerytury i obliczaniu jej wysokości okresy, o których mowa w ust. 1 i 2, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

5a. Przepisy art. 14 ust. 6 i 7 stosuje się odpowiednio.

6. (uchylony)

6a. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki podwyższania emerytury, o których mowa w ust. 2 i 3, uwzględniając:

- 1) normy roczne:
 - a) godzin wykonywania lotów w składzie personelu latającego na samolotach naddźwiękowych oraz innych samolotach lub śmigłowcach,

³⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 4.

⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 5 ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1321), która wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2018 r.

- b) godzin i dni pełnienia służby w składzie załóg okrętów podwodnych oraz załóg nawodnych wojskowych jednostek pływających,
 - c) godzin przebywania pod wodą i w podwyższonym ciśnieniu dla żołnierzy w charakterze nurków i pletwonurków,
 - d) służby w jednostce organizacyjnej przeznaczonej do fizycznego zwalczania terroryzmu,
 - e) wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych lub kierowania takimi czynnościami w służbie wywiadowczej za granicą,
 - f) wykonywania zadań specjalnych lub kierowania działaniami specjalnymi w ramach służby w oddziałach specjalnych;
- 2) liczbę skoków spadochronowych w roku wykonanych przez żołnierzy w charakterze skoczków spadochronowych;
 - 3) liczbę dni w roku, w których żołnierze w charakterze saperów uczestniczyli w rozminowaniu i oczyszczaniu terenów z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych albo brali udział w szkoleniach poligonowych z wykorzystaniem materiałów wybuchowych lub pracach minerskich z wykorzystaniem tych materiałów;
 - 4) miesięczne okresy pełnienia służby na froncie w czasie wojny lub w strefie działań wojennych.

Art. 15a. Emerytura dla żołnierza, który został powołany do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., wynosi 40% podstawy jej wymiaru za 15 lat służby wojskowej i wzrasta według zasad określonych w art. 15 ust. 1 pkt 1 i ust. 1a–5.

Art. 15b.⁵⁾ W przypadku osoby, która była członkiem Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego, emerytura wynosi 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok służby w Wojsku Polskim po dniu 8 maja 1945 r.

Art. 15c. 1.⁶⁾ Okres pełnienia czynnej służby wojskowej w ramach Narodowych Sił Rezerwowych oraz terytorialnej służby wojskowej pełnionej rotacyjnie dolicza się, odpowiednio, na wniosek żołnierza rezerwy lub żołnierza pełniącego terytorialną służbę wojskową rotacyjnie uprawnionego do emerytury, do wysługi emerytalnej.

2.⁶⁾ Doliczenie, o którym mowa w ust. 1, następuje w ten sposób, że emerytura żołnierza wzrasta o wskaźnik 2,6% dotychczasowej podstawy jej wymiaru za każdy rok pełnienia czynnej służby wojskowej w ramach Narodowych Sił Rezerwowych lub terytorialnej służby wojskowej pełnionej rotacyjnie, a jeżeli okres ten był krótszy niż rok, to wskaźnik ten przelicza się proporcjonalnie za każdy dzień tej służby.

3. Okresy, o których mowa w ust. 2, dolicza się do wysługi emerytalnej, jeżeli emerytura wynosi mniej niż 75% podstawy jej wymiaru.

4. Ponowne ustalenie wysokości emerytury przez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów, o których mowa w ust. 2, następuje na wniosek zgłoszony nie wcześniej niż po zakończeniu kwartału kalendarzowego, w którym nastąpiło zwolnienie żołnierza z czynnej służby wojskowej.

Art. 16. 1. Żołnierzom, którzy spełniają warunki określone w art. 12, zalicza się do wysługi emerytalnej, uwzględnianej przy obliczaniu emerytury na podstawie art. 15, posiadane przed powołaniem do zawodowej służby wojskowej okresy składkowe i nieskładkowe w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Do wysługi emerytalnej zalicza się również okresy pozbawienia wolności i odbywania kary pozbawienia wolności oraz kary aresztu wojskowego, w przypadku gdy żołnierz został uniewinniony albo postępowanie karne zostało umorzone, w tym również warunkowo, a także okresy, w czasie których żołnierz nie pełnił służby wskutek wymierzonej mu kary dyscyplinarnej usunięcia z zawodowej służby wojskowej – jeżeli następnie została ona uchylona.

Art. 17. W razie zbiegu prawa do podwyższenia emerytury z kilku tytułów za ten sam okres, podwyższenie przysługuje tylko z jednego tytułu; nie dotyczy to podwyższenia, o którym mowa w art. 15 ust. 4.

Art. 18. 1. Kwota emerytury bez uwzględnienia dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25, nie może przekraczać 75% podstawy wymiaru emerytury.

2. Kwota emerytury lub renty bez uwzględnienia dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25, nie może być niższa od kwoty najniższej emerytury lub renty, z uwzględnieniem ust. 3.

⁵⁾ Z dniem 10 marca 2010 r. utracił moc w zakresie, w jakim przewiduje, że emerytura osoby, która była członkiem Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego wynosi 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok służby w Wojsku Polskim po dniu 8 maja 1945 r. do dnia 11 grudnia 1981 r., na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lutego 2010 r. sygn. akt K 6/09 (Dz. U. poz. 204).

⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2138), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2017 r.

3. W przypadku gdy suma emerytury obliczonej na podstawie art. 15a i emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest niższa od kwoty najniższej emerytury, emeryturę wojskową podwyższa się w taki sposób, aby suma tych emerytur nie była niższa od kwoty najniższej emerytury.

4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do renty rodzinnej.

Rozdział 1a

Emerytura żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r.

Art. 18a. 1. Żołnierzowi powołanemu po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r. do zawodowej służby wojskowej lub służby kandydackiej emerytura przysługuje na zasadach i w wysokości określonych w niniejszym rozdziale.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do żołnierza:

- 1) pełniącego służbę kandydacką w dniu 1 stycznia 2013 r., w przypadku powołania do zawodowej służby wojskowej bezpośrednio po ukończeniu służby kandydackiej;
- 2) powołanego do zawodowej służby wojskowej po dniu 31 grudnia 2012 r., jeżeli przed tym powołaniem pełnił służbę w Policji, Urzędzie Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Straży Granicznej, Biurze Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej lub Służbie Więziennej, do której został powołany przed dniem 1 stycznia 2013 r.

Art. 18b. 1. Emerytura przysługuje żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który w dniu zwolnienia posiada ukończone 55 lat życia i co najmniej 25 lat służby wojskowej w Wojsku Polskim.

2. Do okresów służby wojskowej, od których jest uzależnione nabycie prawa do emerytury, nie zalicza się okresu, o którym mowa w art. 20 ust. 1a ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

3. Jako równorzędne ze służbą wojskową traktuje się okresy służby uwzględniane przy ustalaniu prawa do emerytury policyjnej.

4. Do wysługi emerytalnej zalicza się również okresy pozbawienia wolności i odbywania kary pozbawienia wolności oraz kary aresztu wojskowego, w przypadku gdy żołnierz został uniewinniony albo postępowanie karne zostało umorzone, w tym również warunkowo, a także okresy, w czasie których żołnierz nie pełnił służby wskutek wymierzonej mu kary dyscyplinarnej usunięcia z zawodowej służby wojskowej – jeżeli następnie została ona uchylona.

Art. 18c. Do okresów służby, od których jest uzależnione nabycie prawa do emerytury lub dalszych okresów służby, za które wzrasta podstawa wymiaru emerytury, zalicza się okres urlopu wychowawczego, udzielonego w trakcie pełnienia służby, w wymiarze łącznym nie większym niż 3 lata.

Art. 18d. 1. Żołnierz, który w dniu zwolnienia z zawodowej służby wojskowej osiągnął staż służby 25 lat, ale nie osiągnął wieku 55 lat życia, nabywa prawo do emerytury w dniu osiągnięcia tego wieku, w przypadku gdy zwolnienie ze służby nastąpiło z przyczyn określonych w art. 111 pkt 3, pkt 9 lit. b, pkt 10 lub art. 112 ust. 1 pkt 3 i 5 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, okresów służby żołnierza nie uważa się za okresy składkowe oraz nie przekazuje się składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za ten okres, przewidzianych w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, jeżeli żołnierz wystąpił z wnioskiem o zaliczenie okresów służby jako okresów składkowych albo jeżeli śmierć żołnierza nastąpiła przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Art. 18e. 1. Emerytura dla żołnierza wynosi 60% podstawy jej wymiaru za 25 lat służby wojskowej i wzrasta o 3% za każdy dalszy rok tej służby.

2. Emeryturę podwyższa się o 0,5% podstawy jej wymiaru za każdy rozpoczęty miesiąc pełnienia służby na froncie w czasie wojny oraz w strefie działań wojennych.

3. Przy ustalaniu prawa do emerytury i obliczaniu jej wysokości okresy, o których mowa w ust. 1 i w art. 18c, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

Art. 18f. 1. Podstawę wymiaru emerytury stanowi średnie uposażenie żołnierza należne przez okres kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez żołnierza.

2. W przypadku niewskazania przez żołnierza kolejnych lat kalendarzowych podstawę wymiaru emerytury stanowi średnie uposażenie żołnierza należne przez okres kolejnych 10 lat kalendarzowych, poprzedzających rok zwolnienia ze służby.

3. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury nie stosuje się przepisu art. 80 ust. 5f ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

4. W celu ustalenia podstawy wymiaru emerytury:

- 1) oblicza się sumę kwot uposażeń należnych żołnierzowi w okresie każdego roku z wybranych przez niego lat kalendarzowych;
- 2) oblicza się stosunek każdej z tych sum kwot do rocznej kwoty przeciętnego uposażenia, o którym mowa w art. 71 ust. 2 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, obowiązującego w danym roku kalendarzowym wyrażając go w procentach, z zaokrągleniem do setnych części procentu;
- 3) oblicza się średnią arytmetyczną tych procentów, która stanowi wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury;
- 4) wskaźnik, o którym mowa w pkt 3, mnoży się przez kwotę przeciętnego uposażenia obowiązującego w dniu zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej.

5. W przypadku żołnierza, o którym mowa w art. 18d, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury, obliczony w sposób określony w ust. 4 pkt 1–3, mnoży się przez kwotę przeciętnego uposażenia żołnierza zawodowego, obowiązującego w dniu osiągnięcia przez niego 55 roku życia.

6. W przypadku gdy żołnierz w ciągu roku, o którym mowa w ust. 4 pkt 1, pełnił również inną służbę uwzględnianą przy ustalaniu prawa do emerytury policyjnej, stosunek, o którym mowa w ust. 4 pkt 2, oblicza się proporcjonalnie do poszczególnych okresów służby.

Art. 18g. 1.⁷⁾ Okres pełnienia czynnej służby wojskowej w ramach Narodowych Sił Rezerwowych oraz terytorialnej służby wojskowej pełnionej rotacyjnie dolicza się, odpowiednio, na wniosek żołnierza rezerwy lub żołnierza pełniącego terytorialną służbę wojskową rotacyjnie uprawnionego do emerytury, do wysługi emerytalnej.

2.⁷⁾ Doliczenie, o którym mowa w ust. 1, następuje w ten sposób, że emerytura żołnierza wzrasta o wskaźnik 3% dotychczasowej podstawy jej wymiaru za każdy rok pełnienia czynnej służby wojskowej w ramach Narodowych Sił Rezerwowych lub terytorialnej służby wojskowej pełnionej rotacyjnie, a jeżeli okres ten był krótszy niż rok, to wskaźnik ten przelicza się proporcjonalnie za każdy dzień tej służby.

3. Okresy, o których mowa w ust. 2, dolicza się do wysługi emerytalnej, jeżeli emerytura wynosi mniej niż 75% podstawy jej wymiaru.

4. Ponowne ustalenie wysokości emerytury przez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów, o których mowa w ust. 2, następuje na wniosek zgłoszony nie wcześniej niż po zakończeniu kwartału kalendarzowego, w którym nastąpiło zwolnienie żołnierza z czynnej służby wojskowej.

Art. 18h. 1. Kwota emerytury bez uwzględnienia dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25, nie może przekroczyć 75% podstawy jej wymiaru.

2. Przepisy art. 18 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 1b

Prawo wyboru emerytury

Art. 18i.⁸⁾ 1. Żołnierz, który został powołany po raz pierwszy przed dniem 1 stycznia 2013 r. do zawodowej służby wojskowej lub służby kandydackiej lub innej służby uwzględnianej przy ustalaniu prawa do emerytury policyjnej, ma prawo wyboru ustalenia emerytury na zasadach i w wysokości określonych w rozdziale 1a.

2. Oświadczenie o wyborze składa się do organu emerytalnego najpóźniej w dniu złożenia wniosku o ustalenie prawa do zaopatrzenia emerytalnego.

⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 6.

⁸⁾ Wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2025 r., na podstawie art. 11 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 664), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2013 r.

Rozdział 2

Renta inwalidzka

Art. 19. Renta inwalidzka przysługuje żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który stał się inwalidą wskutek stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu:

- 1) w czasie pełnienia służby albo
- 2) w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby, jeżeli inwalidztwo jest następstwem urazów doznanych w czasie pełnienia służby lub chorób powstałych w tym czasie;
- 3) w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli inwalidztwo jest następstwem wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

Art. 20. 1. Ustala się trzy grupy inwalidztwa żołnierzy całkowicie niezdolnych do służby:

- 1) I grupę – obejmującą całkowicie niezdolnych do pracy;
- 2) II grupę – obejmującą częściowo niezdolnych do pracy;
- 3) III grupę – obejmującą zdolnych do pracy.

2. W zależności od przyczyny powstania inwalidztwa pozostaje ono w związku lub nie pozostaje w związku ze służbą.

3. Inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą, gdy powstało wskutek:

- 1) zranienia, kontuzji lub innych obrażeń doznanych w czasie wykonywania obowiązków służbowych;
- 2) wypadku pozostającego w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych;
- 3) chorób zakaźnych panujących w miejscu służbowego pobytu żołnierza;
- 4) chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby;
- 5) chorób i schorzeń, które istniały przed powołaniem do służby, lecz uległy pogorszeniu lub ujawniły się w czasie trwania służby wskutek szczególnych właściwości lub warunków służby na określonych stanowiskach.

4. Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia i ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, określi, w drodze rozporządzenia, wykazy chorób i schorzeń, o których mowa w ust. 3 pkt 4 i 5, oraz właściwości i warunki służby powodujące ich ujawnienie lub pogorszenie stanu zdrowia, z uwzględnieniem w szczególności rodzaju schorzeń, rodzaju pełnionej służby mającej wpływ na stan zdrowia żołnierza, dokumentacji potwierdzającej istnienie schorzenia oraz jego związku z rodzajem wykonywanych obowiązków służbowych.

5. Inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą, jeżeli:

- 1) powstało z innych przyczyn niż określone w ust. 3;
- 2) jest następstwem wypadku lub choroby, których wyłączną przyczyną było udowodnione przez jednostkę wojskową umyślne lub rażąco niedbałe działanie albo zaniechanie żołnierza naruszające obowiązujące przepisy lub rozkazy, jeżeli jego przełożeni zapewnili warunki odpowiadające tym przepisom i rozkazom i sprawowali we właściwy sposób nadzór nad ich przestrzeganiem, a żołnierz posiadał potrzebne umiejętności do wykonywania określonych czynności i rozkazów i był należycie przeszkolony w zakresie ich znajomości;
- 3) jest następstwem wypadku, którego wyłączną przyczyną było zachowanie się żołnierza spowodowane nadużyciem alkoholu;
- 4) zranienie, kontuzja, obrażenia lub choroba zostały spowodowane przez żołnierza rozmyślnie.

Art. 21. 1. Wojskowe komisje lekarskie orzekają o:

- 1) inwalidztwie żołnierzy zawodowych, żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, emerytów i rencistów, związku albo braku związku inwalidztwa z czynną służbą wojskową oraz o związku albo braku związku chorób i ułomności oraz śmierci z czynną służbą wojskową;
- 2) niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji żołnierzy zawodowych, żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, emerytów i rencistów, na zasadach określonych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- 3) zdolności do czynnej służby wojskowej żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, emerytów i rencistów.

2. Wojskowe komisje lekarskie orzekają o inwalidztwie żołnierzy zawodowych, żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, emerytów i rencistów na podstawie wiedzy medycznej, biorąc pod uwagę rokowania odzyskania zdolności do czynnej służby wojskowej.

3. Żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, emerytów i rencistów kierują do wojskowych komisji lekarskich z urzędu albo na ich wniosek wojskowe organy emerytalne.

4. Od orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej przysługuje zainteresowanemu odwołanie do wojskowej komisji lekarskiej wyższego szczebla, w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.

Art. 21a. 1. Wojskowa komisja lekarska przeprowadza pierwsze badanie kontrolne inwalidy po upływie 3 lat od wydania orzeczenia o inwalidztwie, a następne badania kontrolne – nie rzadziej niż co 5 lat w terminie wskazanym przez wojskową komisję lekarską.

2. Wojskowa komisja lekarska może wyznaczyć termin badania kontrolnego przed upływem okresu, o którym mowa w ust. 1, jeżeli zachodzi przypuszczenie, że ustalona w orzeczeniu grupa inwalidztwa może ulec zmianie.

3. Wojskowa komisja lekarska może orzec, że badanie kontrolne jest zbędne, jeżeli przebieg choroby powodującej inwalidztwo wskazuje, że zmiana ustalonej grupy inwalidztwa nie nastąpi w ogóle.

4. Nie przeprowadza się badań kontrolnych inwalidów po ukończeniu przez kobiety 55 lat życia, przez mężczyzn 60 lat życia lub gdy inwalidztwo trwa nieprzerwanie dłużej niż 10 lat.

5. Od orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej wydanego w trybie, o którym mowa w ust. 1, przysługuje zainteresowanemu odwołanie do wojskowej komisji lekarskiej wyższego szczebla, w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.

Art. 21b. 1. Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw zabezpieczenia społecznego i zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) właściwość i tryb postępowania wojskowych komisji lekarskich w sprawach, o których mowa w art. 21 ust. 1 i 4 oraz art. 21a ust. 1 i 5;
- 2) tryb kierowania do wojskowych komisji lekarskich żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, emerytów i rencistów;
- 3) szczegółowe warunki orzekania w sprawach, o których mowa w art. 21 ust. 1 i 4 oraz art. 21a ust. 1 i 5;
- 4) właściwość organów i tryb uchylania orzeczeń w ramach nadzoru.

2. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, należy w szczególności uwzględnić niezbędną dokumentację medyczną i inne dokumenty mogące stanowić podstawę orzeczenia, niezbędne elementy orzeczeń i wzory orzeczeń, możliwość składania sprzeciwów przez członków wojskowych komisji lekarskich, a także zatwierdzania orzeczeń przez wojskowe komisje lekarskie wyższego szczebla.

Art. 22. 1. Renta inwalidzka wynosi dla inwalidów zaliczonych do:

- 1) I grupy – 80%,
- 2) II grupy – 70%,
- 3) III grupy – 40%

– podstawy wymiaru.

2. Rentę inwalidzką zwiększa się o 10% podstawy wymiaru inwalidom, których inwalidztwo powstało wskutek wypadku pozostającego w związku ze służbą lub wskutek choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami bądź warunkami tej służby, z tytułu których przysługują świadczenia odszkodowawcze.

Rozdział 3

Renta rodzinna

Art. 23. 1. Renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny:

- 1) żołnierza zmarłego albo zaginionego w czasie pełnienia służby;
- 2) żołnierza zmarłego w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek urazów doznanych w czasie pełnienia służby lub chorób powstałych w tym czasie, albo jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej;
- 3) zmarłego emeryta lub rencisty wojskowego.

2. Za uprawnionych członków rodziny zmarłego emeryta lub rencisty wojskowego uważa się również członków rodziny żołnierza zmarłego po zwolnieniu ze służby, jeżeli w dniu śmierci spełniał on warunki wymagane do uzyskania emerytury lub renty inwalidzkiej, chociażby jego prawo do zaopatrzenia nie zostało jeszcze ustalone.

Art. 24. Renta rodzinna przysługuje na zasadach i w wysokości określonych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym że:

- 1) w razie śmierci albo zaginięcia żołnierza rentę rodzinną wymierza się od renty inwalidzkiej I grupy, jaka przysługiwała temu żołnierzowi w dniu śmierci albo zaginięcia, bez uwzględnienia dodatku pielęgnacyjnego; przepis art. 22 ust. 2 stosuje się odpowiednio;
- 1a) w razie śmierci albo zaginięcia żołnierza w czasie wykonywania zadań służbowych poza granicami państwa, związanych z realizacją celów, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz. U. z 2014 r. poz. 1510), renta rodzinna przysługuje małżonkowi bez względu na wiek i stan zdrowia;
- 1b) w razie śmierci żołnierza po zwolnieniu ze służby, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek urazów doznanych w czasie pełnienia służby lub chorób powstałych w tym czasie, albo jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej, rentę rodzinną wymierza się od renty inwalidzkiej I grupy, jaka przysługiwała temu żołnierzowi w dniu śmierci, bez uwzględnienia dodatku pielęgnacyjnego; przepis art. 22 ust. 2 stosuje się odpowiednio;
- 1c) w razie śmierci żołnierza po zwolnieniu ze służby, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku albo choroby powstałej w czasie wykonywania zadań służbowych poza granicami państwa, związanych z realizacją celów, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, renta rodzinna przysługuje małżonkowi bez względu na wiek i stan zdrowia;
- 2) rentę rodzinną po zmarłym emerycie lub renciście wymierza się od kwoty świadczenia, które przysługiwało zmarłemu, jednakże od kwoty nie niższej niż kwota renty inwalidzkiej II grupy, która przysługiwałaby zmarłemu, z zastrzeżeniem pkt 1b);
- 3) w razie niedoliczenia do wysługi emerytalnej zmarłego emeryta, o którym mowa w art. 15, okresów, o których mowa w art. 14 ust. 1, okresy te dolicza się na wniosek osoby uprawnionej do renty rodzinnej do wysługi emerytalnej zmarłego, na zasadach określonych w art. 14;
- 4) o niezdolności do pracy i stopniu tej niezdolności oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji, w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, uprawnionych członków rodziny orzeka lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
- 5) jeżeli śmierć żołnierza pozostająca w związku ze służbą jest następstwem czynu karalnego, przy wypłacaniu renty rodzinnej nie stosuje się przewidzianego w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zawieszania lub zmniejszania tego świadczenia w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. W tym wypadku renta rodzinna przysługuje małżonkowi bez względu na wiek i stan zdrowia;
- 5a) jeżeli śmierć żołnierza po zwolnieniu ze służby, pozostająca w związku ze służbą, jest następstwem czynu karalnego, przy wypłacaniu renty rodzinnej nie stosuje się przewidzianego w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zawieszania lub zmniejszania tego świadczenia w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. W tym wypadku renta rodzinna przysługuje małżonkowi bez względu na wiek i stan zdrowia;
- 6) w razie śmierci albo zaginięcia żołnierza w przypadkach wskazanych w pkt 1a i 1c renta rodzinna przysługuje w wysokości uposażenia.

Rozdział 4

Dodatki do emerytur i rent oraz zasiłki i świadczenia pieniężne

Art. 25. 1. Do emerytury lub renty przysługuje dodatek pielęgnacyjny i dodatek dla sierot zupełnych na zasadach i w wysokości określonych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Dodatki oraz zasiłki i świadczenia pieniężne inne niż wymienione w ust. 1 przysługują do emerytury lub renty, o ile zostały przyznane na podstawie odrębnych przepisów.

Art. 26. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

DZIAŁ III

Inne świadczenia i uprawnienia

Art. 27. 1. Osobom pobierającym emeryturę, rentę inwalidzką lub rentę rodzinną przysługuje prawo do świadczeń socjalnych z tworzonego na ten cel funduszu socjalnego, po spełnieniu warunków określonych w ust. 2 i 3, z zastrzeżeniem ust. 5.

2. Świadczenia socjalne przysługują w przypadku zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub przewlekłej choroby osoby uprawnionej do zaopatrzenia emerytalnego albo członka jego rodziny oraz z innych przyczyn powodujących pogorszenie warunków materialnych.

3. Świadczenia socjalne przysługują osobom, o których mowa w ust. 1, jeżeli dochód na jednego członka gospodarstwa domowego z miesiąca poprzedzającego miesiąc złożenia wniosku lub, w przypadku utraty dochodu, z miesiąca, w którym wniosek został złożony, nie przekracza 95% kwoty stanowiącej trzykrotność najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 90% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym, obowiązującej w dniu złożenia wniosku.

4. Przy przyznawaniu świadczenia socjalnego uwzględnia się kwotę najniższej emerytury obowiązującą w dniu złożenia wniosku, ogłoszoną przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie art. 94 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

5. W szczególnie uzasadnionych przypadkach zapomoga pieniężna może być przyznana mimo przekroczenia poziomu dochodu, o którym mowa w ust. 3.

6. Dziecku pobierającemu rentę rodzinną po żołnierzu, którego śmierć nastąpiła w związku z wykonywaniem zadań służbowych, po ukończeniu 16 roku życia przysługuje pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki do zakończenia tej nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia.

6a. Przepis ust. 6 stosuje się odpowiednio do dziecka pobierającego rentę rodzinną po żołnierzu, który zmarł po zwolnieniu ze służby wojskowej wskutek wypadku lub choroby pozostających w związku z wykonywaniem zadań służbowych.

7. Tworzy się fundusz socjalny z corocznego odpisu w wysokości 0,6% rocznych środków planowanych na emerytury i renty, z przeznaczeniem na finansowanie świadczeń socjalnych oraz pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki. Środki funduszu niewykorzystane w danym roku kalendarzowym przechodzą na rok następny. Środki funduszu gromadzi się na odrębnym rachunku bankowym. Minister Obrony Narodowej, w drodze decyzji, może przenosić środki między wojskowymi organami emerytalnymi.

8. Środki funduszu socjalnego zwiększa się o:

- 1) odsetki od środków tego funduszu zgromadzonych na rachunku bankowym;
- 2) darowizny oraz zapisy osób fizycznych i prawnych.

9. Równowartość dokonanego odpisu, naliczonego zgodnie z ust. 7, na dany rok kalendarzowy wojskowy organ emerytalny przekazuje na rachunek bankowy funduszu socjalnego w terminie do dnia 30 września danego roku kalendarzowego, z tym że w terminie do dnia 31 maja danego roku kalendarzowego przekazuje kwotę stanowiącą co najmniej 75% równowartości odpisu.

10. Organem właściwym w sprawach tworzenia funduszu socjalnego oraz przyznawania świadczeń socjalnych jest wojskowy organ emerytalny.

11. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) rodzaje świadczeń z funduszu socjalnego, tryb i szczegółowe warunki przyznawania świadczeń socjalnych, wysokość i tryb przyznawania oraz sposób wypłacania pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, dokumenty stanowiące podstawę do przyznawania świadczenia oraz sposób przekazywania przyznanych świadczeń osobom uprawnionym, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia jednolitego postępowania wojskowych organów emerytalnych oraz racjonalne wykorzystanie posiadanych środków, a także mając na względzie przede wszystkim osoby najbardziej potrzebujące;
- 2) sposób gospodarowania, okoliczności uzasadniające przekazanie między wojskowymi organami emerytalnymi środków funduszu socjalnego oraz tryb i formy podejmowania decyzji o przekazywaniu tych środków, z uwzględnieniem racjonalnego wykorzystania środków funduszu przez wojskowe organy emerytalne.

Art. 28.¹⁾ 1. Osobom uprawnionym do wojskowego zaopatrzenia emerytalnego oraz członkom ich rodzin przysługuje prawo do bezpłatnych świadczeń leczniczych, położniczych i rehabilitacyjnych oraz zaopatrzenia w protezy ortopedyczne i środki pomocnicze z wojskowej lub społecznej służby zdrowia albo służby zdrowia podległej *Ministrowi Spraw Wewnętrznych*⁹⁾.

⁹⁾ Obecnie ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, stosownie do art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 24 i art. 29 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 888, 1086, 1566 i 1909), która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 1999 r.

2. Zaopatrzenie w leki oraz w artykuły sanitarne przysługuje na zasadach i w zakresie określonych w odrębnej ustawie.

3. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrami *Zdrowia i Opieki Społecznej*¹⁰⁾ oraz *Spraw Wewnętrznych*⁹⁾ określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb udzielania świadczeń, o których mowa w ust. 1.

Art. 29. 1. Osoby uprawnione do wojskowego zaopatrzenia emerytalnego oraz członkowie ich rodzin mają prawo do umieszczenia w domu emeryta wojskowego i odpłatnego w nim przebywania.

2. Do domu emeryta wojskowego nie przyjmuje się osób uzależnionych od alkoholu, środków odurzających lub innych podobnie działających środków.

3. Miesięczna opłata za pobyt w domu emeryta wojskowego wynosi 400% najniższej emerytury, z zastrzeżeniem ust. 4.

4. Opłata za pobyt w domu emeryta wojskowego nie może być wyższa niż 60% miesięcznego dochodu, a w przypadku zamieszkiwania w domu emeryta wojskowego z rodziną, łączna opłata nie może przekroczyć 70% wspólnego miesięcznego dochodu tej rodziny.

5. Za dochód, o którym mowa w ust. 4, uważa się kwotę należnego świadczenia emerytalnego, wraz z uzyskiwanym przychodem z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych.

6. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, tryb przyjmowania do domu emeryta wojskowego, tryb rozpatrywania odwołań oraz zakres świadczonej opieki przez ten dom, z uwzględnieniem szczególnych potrzeb osób samotnych w podeszłym wieku.

Art. 30. Uprawnienie przewidziane w art. 29 ust. 1 przysługuje również osobom pobierającym emeryturę lub rentę na podstawie innych przepisów, jeżeli ustalono im prawo do emerytury lub renty przewidzianej w niniejszej ustawie.

DZIAŁ IV

Ustalanie prawa do zaopatrzenia emerytalnego

Art. 31. 1. Prawo do zaopatrzenia emerytalnego i wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia ustala w formie decyzji wojskowy organ emerytalny.

2. Decyzję, o której mowa w ust. 1, doręcza się zainteresowanemu na piśmie wraz z uzasadnieniem oraz pouczeniem.

3. Postępowanie w sprawie ustalenia prawa do zaopatrzenia emerytalnego wszczyna się na wniosek zainteresowanego.

3a. Postępowanie, o którym mowa w ust. 3, powinno być zakończone nie później niż w terminie 60 dni od dnia zgłoszenia wniosku.

4. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje zainteresowanemu odwołanie do właściwego sądu, według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego.

5. Odwołanie do sądu przysługuje również w przypadku niewydania przez organ emerytalny decyzji w terminie określonym w ust. 3.

6. Jeżeli prawo do świadczenia pieniężnego zostało udowodnione, lecz wydanie decyzji ulega zwłoce z powodu niemożności ustalenia wysokości świadczenia lub innych okoliczności, organ emerytalny przyznaje osobie uprawnionej świadczenie w kwocie zaliczkowej.

Art. 31a. 1. Wojskowy organ emerytalny może przysyłać pisma i decyzje listem zwykłym.

2. W razie sporu ciężar dowodu doręczenia pisma lub decyzji spoczywa na organie emerytalnym.

Art. 32.¹¹⁾ 1. Decyzja organu emerytalnego ustalająca prawo do zaopatrzenia emerytalnego lub wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia ulega uchyleniu lub zmianie na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli:

- 1) zostaną przedstawione nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności faktyczne, które mają wpływ na prawo do zaopatrzenia emerytalnego lub wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia;
- 2) decyzja została wydana w wyniku przestępstwa;

¹⁰⁾ Obecnie ministrem właściwym do spraw zdrowia, stosownie do art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 28 i art. 33 ustawy, o której mowa w odnośniku 9.

¹¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 3 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 715), która weszła w życie z dniem 18 kwietnia 2017 r.

- 3) dowody, na podstawie których ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe;
- 4) decyzja została wydana na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu emerytalnego przez osobę pobierającą świadczenie;
- 5) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję organu lub orzeczenie, które zostało następnie uchylone, zmienione albo stwierdzono jego nieważność;
- 6) decyzja została wydana z naruszeniem przepisów ustawy, w tym na skutek błędu organu emerytalnego lub na podstawie błędnie wystawionych dokumentów innego organu.

2. Z przyczyn określonych w ust. 1 pkt 2 i 3 decyzja może zostać uchylona lub zmieniona również przed stwierdzeniem sfalszowania dowodu lub popełnienia przestępstwa orzeczeniem sądu lub innego organu, jeżeli sfalszowanie dowodu lub popełnienie przestępstwa jest oczywiste, a uchylenie lub zmiana decyzji są niezbędne do zapobieżenia poważnej szkodzi dla interesu publicznego.

3. Z przyczyn określonych w ust. 1 pkt 2 i 3 można uchylić lub zmienić decyzję także w przypadku, gdy postępowanie przed sądem lub innym organem nie może być wszczęte na skutek upływu czasu lub z innych przyczyn określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego.

4. Uchylenie lub zmiana decyzji, o której mowa w ust. 1, nie może nastąpić, jeżeli od dnia jej wydania upłynął okres:

- 1) 10 lat – w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 2–4;
- 2) 5 lat – w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1 i 5;
- 3) 3 lat – w przypadku określonym w ust. 1 pkt 6.

5. Przepisu ust. 4 nie stosuje się, jeżeli w wyniku uchylenia lub zmiany decyzji, o której mowa w ust. 1, osoba zainteresowana nabędzie prawo do zaopatrzenia emerytalnego lub prawo do świadczenia pieniężnego z tytułu tego zaopatrzenia w wyższej wysokości.

6. O wszczęciu postępowania z urzędu w sprawie uchylenia lub zmiany decyzji, o której mowa w ust. 1, organ emerytalny zawiadamia niezwłocznie osobę zainteresowaną.

7. Uchylenie lub zmiana decyzji, o której mowa w ust. 1, następuje w drodze decyzji organu emerytalnego. Przepisy art. 31 ust. 2 i 3a–5 stosuje się odpowiednio.

8. Organ emerytalny odstępuje od uchylenia lub zmiany decyzji, z przyczyn określonych w ust. 1 pkt 6, jeżeli uchylenie lub zmiana decyzji wiązałyby się z nadmiernym obciążeniem dla osoby zainteresowanej, ze względu na jej sytuację osobistą lub materialną, wiek, stan zdrowia lub inne szczególne okoliczności.

Art. 32a. Jeżeli po dniu, od którego przyznano emeryturę wojskową określoną w art. 12 albo w art. 18b ust. 1, emeryt ponownie został powołany do zawodowej służby wojskowej albo został przyjęty do służby w Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Straży Granicznej, Biurze Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej lub Służbie Więziennej, wysokość emerytury zostaje ponownie ustalona w sposób określony w art. 32b i 32c.

Art. 32b. 1. W przypadku ponownego powołania emeryta do zawodowej służby wojskowej i pełnienia tej służby nieprzerwanie przez okres co najmniej 12 miesięcy, na wniosek emeryta ustala się nową podstawę wymiaru emerytury, w sposób określony odpowiednio w art. 5 ust. 1 i 2 albo w art. 18f.

2. Ponowne ustalenie podstawy wymiaru następuje nie wcześniej niż po zakończeniu służby.

Art. 32c. Ponowne ustalenie wysokości emerytury przez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów zawodowej służby wojskowej lub służby w Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Straży Granicznej, Biurze Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służbie Więziennej następuje na wniosek emeryta zgłoszony po zakończeniu tej służby. Przepisy art. 15 i 15a albo art. 18f stosuje się odpowiednio.

Art. 33. 1. W celu ustalenia okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń pieniężnych z tytułu zaopatrzenia emerytalnego lub ich wysokość oraz na wypłatę albo wstrzymanie tych świadczeń, organ emerytalny może:

- 1) wzywać i przesłuchiwać zainteresowanych, świadków oraz zwracać się do biegłych o wydanie opinii i do innych organów o dokonanie czynności związanych z toczącym się postępowaniem;
- 2) żądać od osób zgłaszających wnioski o świadczenia, przedstawiania dowodów uzasadniających prawo do świadczeń i ich wysokość;

- 3) żądać od osób uprawnionych do świadczeń przedstawiania dowodów uzasadniających dalsze istnienie prawa do tych świadczeń oraz zawiadamiania o okolicznościach mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość albo na wstrzymanie wypłaty tych świadczeń;
- 4) kierować osoby wymienione w pkt 2 i 3 do komisji lekarskich w celu stwierdzenia stopnia ich niezdolności do pracy i służby oraz ustalenia niezdolności do samodzielnej egzystencji, w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a w sprawach rent rodzinnych – do lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, są obowiązane uczynić zadość żądaniu organu emerytalnego przez zgłoszenie się na wezwanie, złożenie zeznań, przedstawienie wymaganych dowodów lub poddanie się badaniom lekarskim.

3. Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1 pkt 4, bez uzasadnionej przyczyny nie uczyni zadość żądaniu organu emerytalnego, organ ten wydaje decyzję na podstawie zebranych dowodów.

4. Osoby zgłaszające wnioski o świadczenia lub uprawnione do świadczeń albo składające zeznania w związku z prowadzonym postępowaniem w sprawach świadczeń, wezwane do stawienia, mają prawo do zwrotu kosztów przejazdu.

5. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb zwrotu kosztów przejazdu osób, o których mowa w ust. 4, rodzaje środków transportu i rodzaje dokumentów poświadczających uprawnienia do zwrotu kosztów przejazdu, wysokość zwrotu kosztów przejazdu oraz terminy wypłaty, mając na uwadze rzeczywiste koszty przejazdu najtańszymi dostępnymi środkami transportu.

Art. 34. 1. Jeżeli wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania przez organ podległy Ministrowi Obrony Narodowej obowiązków wynikających z ustawy osoba uprawniona do świadczeń poniosła szkodę, organ ten jest obowiązany do jej naprawienia stosownie do przepisów prawa cywilnego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli emeryt albo rencista udaremnia lub utrudnia przeprowadzenie postępowania określonego w ustawie.

Art. 35. Organy administracji państwowej i samorządu terytorialnego, a także zakłady pracy są obowiązane udzielać organom emerytalnym pomocy i informacji w sprawach świadczeń przewidzianych w ustawie oraz wydawać bezpłatnie, na ich żądanie lub na wniosek osób zainteresowanych, wszelkie dokumenty niezbędne do ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości.

Art. 35a. Wojskowy organ emerytalny wymienia dane dotyczące żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej i członków ich rodzin, w zakresie określonym w art. 68a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, w ramach Systemu Elektronicznej Wymiany Informacji dotyczących Zabezpieczenia Społecznego, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącym wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009, str. 1, z późn. zm.), za pośrednictwem punktu kontaktowego prowadzonego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 36. W sprawach świadczeń przewidzianych w ustawie osoby zainteresowane i organy emerytalne są zwolnione od wszelkich opłat.

Art. 37. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb postępowania i właściwość organów w sprawach zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy oraz uprawnionych członków ich rodzin, wskazując elementy wniosku o ustalenie prawa do zaopatrzenia, dowody niezbędne do ustalenia prawa do świadczenia oraz sposób i terminy wypłaty świadczeń,
- 2) wzór i tryb wydawania legitymacji emeryta–rencisty wojskowego, uwzględniając organ uprawniony do wydawania, wymiany i dokonywania wpisów, w tym wpisu o niezdolności do samodzielnej egzystencji, oraz przypadki wymiany legitymacji,

mając na względzie zapewnienie realizacji prawa emeryta i rencisty do zaopatrzenia emerytalnego oraz zapewnienie sprawności postępowania w tym zakresie.

DZIAŁ V

Ustanie i zawieszanie prawa do świadczeń oraz zmniejszanie ich wysokości

Art. 38. 1. Prawo do świadczeń ustaje:

- 1) gdy przestanie istnieć którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania prawa do świadczeń;
- 2) (uchylony)

- 3) jeżeli osoba pobierająca świadczenie uzależnione od inwalidztwa lub niezdolności do pracy, pomimo skierowania na badania lekarskie, nie poddała się tym badaniom bez uzasadnionej przyczyny;
- 4) w razie śmierci osoby uprawnionej.

2. Prawo do renty rodzinnej po zaginionym żołnierzu ustaje z upływem terminu, w którym może nastąpić uznanie żołnierza za zmarłego. Po uznaniu żołnierza za zmarłego sprawa renty rodzinnej podlega ponownemu rozpoznaniu.

Art. 39. W razie ustania prawa do renty inwalidzkiej z powodu ustania inwalidztwa albo do renty rodzinnej z powodu ustania niezdolności do pracy, prawo do tych rent powstaje ponownie, jeżeli ponowne inwalidztwo lub niezdolność do pracy, z zastrzeżeniem art. 19 pkt 2 i 3 oraz art. 23 ust. 1 pkt 2 i 3, powstało wskutek pogorszenia się stanu zdrowia w następstwie urazów lub chorób, które poprzednio uzasadniały prawo do renty.

Art. 39a. Prawo do emerytury ulega zawieszeniu w razie ponownego powołania emeryta do zawodowej służby wojskowej albo przyjęcia do służby w Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Straży Granicznej, Biurze Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej lub Służbie Więziennej.

Art. 39b. Prawo do emerytury lub renty może ulec zawieszeniu również na wniosek emeryta lub rencisty.

Art. 40. 1. W razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, emerytura lub renta inwalidzka ulega zmniejszeniu na zasadach określonych w przepisach art. 104 ust. 1a–6, ust. 8 pkt 1 i 2 oraz ust. 9 i 10 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nie więcej jednak niż o 25% wysokości tej emerytury lub renty inwalidzkiej, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.

2. Przepisy art. 104 ust. 8 pkt 2 ustawy, o której mowa w ust. 1, stosuje się również do renty inwalidzkiej III grupy.

3. W razie osiągnięcia przychodu, określonego w ust. 1, w kwocie przekraczającej 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, kwota emerytury lub renty inwalidzkiej ulega zmniejszeniu o 25% jej wysokości.

4. Przepisów ust. 1 i 3 nie stosuje się wobec osób, których emerytura stanowi 75% podstawy jej wymiaru bez uwzględnienia podwyższenia z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą oraz wobec osób pobierających rentę inwalidzką z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek wypadku pozostającego w związku ze służbą lub wskutek choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami bądź warunkami służby, z tytułu których przysługują świadczenia odszkodowawcze.

5.¹²⁾ Do przychodu, o którym mowa w ust. 1, nie wlicza się uposażeń i innych należności pieniężnych otrzymywanych z tytułu pełnienia niezawodowej służby wojskowej.

Art. 40a. 1. Osoba uprawniona do zaopatrzenia emerytalnego jest obowiązana zawiadomić wojskowy organ emerytalny o podjęciu działalności, o której mowa w art. 104 ust. 1–4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, o wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu oraz o każdorazowej zmianie wysokości tego przychodu i innych okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo zmniejszenie ich wysokości.

2. Obowiązki określone w ust. 1 spoczywają odpowiednio na pracodawcy i zleceniodawcy.

3. Urząd skarbowy jest obowiązany zawiadomić wojskowy organ emerytalny o podjęciu przez emeryta lub rencistę działalności pozarolniczej.

Art. 40b. 1. Rozliczenie emerytury i renty w związku z osiągnięciem przychodu, o którym mowa w art. 40 ust. 1, następuje po upływie roku kalendarzowego w stosunku rocznym lub miesięcznym.

2. Osoba uprawniona do emerytury lub renty inwalidzkiej jest obowiązana zawiadomić, do końca pierwszego kwartału roku kalendarzowego, organ emerytalny o łącznej kwocie przychodu, o którym mowa w art. 40 ust. 1, osiągniętego w poprzednim roku kalendarzowym.

3. Obowiązek określony w ust. 2 spoczywa odpowiednio na płatniku składek.

4. Na podstawie zawiadomień, o których mowa w ust. 2 i 3, organ emerytalny dokonuje rozliczenia rocznego lub na wniosek osoby uprawnionej miesięcznego, wypłaconych osobie określonej w ust. 2 w poprzednim roku kalendarzowym kwot emerytur lub rent inwalidzkich.

5. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady dokonywania rozliczeń, o których mowa w ust. 4, a także sposób zmniejszania emerytur i rent inwalidzkich w trakcie roku kalendarzowego, mając na

¹²⁾ Dodany przez art. 9 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 6.

uwadze konieczność realizacji prawa emeryta i rencisty do zaopatrzenia emerytalnego oraz zapewnienia sprawności postępowania w tym zakresie.

DZIAŁ VI

Wyplata świadczeń

Art. 41. 1. Świadczenia pieniężne wypłaca się od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym złożono wniosek określony w art. 31 ust. 3, jeżeli prawo do tego zaopatrzenia zostało ustalone na wniosek zainteresowanego lub w którym wydano decyzję z urzędu.

2. Emerytury lub renty inwalidzkiej oraz dodatków nie wypłaca się za okres, za który żołnierz otrzymał uposażenie przewidziane w przepisach o uposażeniu żołnierzy, chyba że emerytura lub renta inwalidzka byłaby korzystniejsza. W tym przypadku organ emerytalny potrąca z należnej emerytury lub renty inwalidzkiej oraz dodatków kwoty wypłacone z tytułu uposażenia lub świadczenia pieniężnego przysługującego po zwolnieniu ze służby.

Art. 42. W razie zbiegu prawa do emerytury i renty przewidzianej w ustawie, osobie uprawnionej wypłaca się świadczenie wyższe lub przez nią wybrane.

Art. 43. 1. Emerytury i renty wraz z dodatkami, zasiłkami i świadczeniami pieniężnymi, o których mowa w art. 25, wypłacają wojskowe organy emerytalne. Wpłaty dokonuje się miesięcznie w dniu ustalonym jako termin płatności:

- 1) na wniosek osoby uprawnionej na jej rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej;
- 2) do rąk osoby uprawnionej za pośrednictwem:
 - a) operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 1481),
 - b) innych osób prawnych upoważnionych do prowadzenia działalności w zakresie doręczenia świadczeń.

2. Zasiłek pogrzebowy organ emerytalny wypłaca niezwłocznie po jego przyznaniu.

3. Wydatki na świadczenia pieniężne wraz z odsetkami za opóźnienia w wypłacie świadczeń, koszty obsługi i przekazywania świadczeń oraz inne świadczenia przewidziane w ustawie pokrywa się z budżetu państwa.

Art. 44. 1. Wpłatę emerytury lub renty albo dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25, wstrzymuje się, jeżeli:

- 1) powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie prawa do świadczeń lub ustanie tego prawa;
- 2) okaże się, że:
 - a) skutek zbiegu prawa do świadczeń osobie uprawnionej przysługuje świadczenie wyższe lub przez nią wybrane,
 - b) świadczenia nie mogą być doręczone z przyczyn niezależnych od wojskowego organu emerytalnego,
 - c) prawo do świadczeń nie istniało;
- 3) osoba pobierająca świadczenie, mimo pouczenia lub żądania wojskowego organu emerytalnego, nie przedłoży dowodów uzasadniających dalsze istnienie prawa do świadczeń.

2. Wpłatę świadczeń pieniężnych wstrzymuje się, poczynając od miesiąca:

- 1) przypadającego po miesiącu, w którym wojskowy organ emerytalny wydał decyzję w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a i c oraz pkt 3;
- 2) za który przysługiwało świadczenie niedoręczone w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 lit. b.

3. Przepis ust. 2 pkt 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli powstaną okoliczności uzasadniające zmniejszenie wysokości świadczeń.

Art. 45. 1. W razie ustania przyczyny powodującej wstrzymanie wypłaty świadczeń wypłatę wznowia się od miesiąca, w którym ustała ta przyczyna, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano decyzję z urzędu.

1a. W przypadkach określonych w art. 44 ust. 1 pkt 2 lit. b wypłatę świadczeń wznowia się od miesiąca, w którym ją wstrzymano, jednak za okres nie dłuższy niż trzy lata wstecz, licząc od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty.

2. Jeżeli wstrzymanie wypłaty świadczeń nastąpiło na skutek błędu organu emerytalnego, wypłatę wznowia się poczynając od miesiąca, w którym ją wstrzymano, jednak za okres nie dłuższy niż trzy lata wstecz, licząc od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano decyzję z urzędu.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości, z tym że w przypadku wznowienia postępowania albo wskutek kasacji okres jednego miesiąca lub trzech lat liczy się od miesiąca, w którym wniesiono wniosek o wznowienie postępowania lub wniesiono kasację.

Art. 46. 1. W razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia pieniężne, świadczenia należne jej do dnia śmierci przysługują, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, małżonkowi i dzieciom, a w razie ich braku – kolejno: wnukom, rodzicom, dziadkom i rodzeństwu. Osoby te mają prawo do udziału w nieukończonym postępowaniu prowadzonym dalej w sprawie tych świadczeń.

2. Świadczenia, o których mowa w ust. 1, wypłaca się:

- 1) małżonkowi lub dzieciom osoby, która zgłosiła wniosek, zamieszkałym z nią w dniu jej śmierci;
- 2) małżonkowi lub dzieciom niespełniającym warunku określonego w pkt 1 albo innym członkom rodziny, o których mowa w ust. 1, jeżeli pozostawali na utrzymaniu osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia, lub osoba ta pozostawała na ich utrzymaniu.

3. Prawo do świadczeń określonych w ust. 1 ustaje w ciągu 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, której świadczenia te przysługiwały, chyba że osoba, o której mowa w ust. 1, wystąpi z wnioskiem o dalsze prowadzenie postępowania.

Art. 47. (uchylony)

DZIAŁ VII

Zwrot świadczeń nienależnych, potrącenia i egzekucje ze świadczeń oraz odsetki za opóźnienie w wypłacie świadczeń

Art. 48. 1. Osoby, które pobierały świadczenia pieniężne pomimo istnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo ograniczenie ich wysokości, są obowiązane do zwrotu nienależnych im świadczeń, jeżeli były pouczone w formie pisemnej przez organ emerytalny o obowiązku zawiadomienia o tych okolicznościach.

2. Osoba, która pobierała świadczenia pieniężne ustalone i wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd wojskowego organu emerytalnego, jest obowiązana do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń pieniężnych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

2a. Za nienależnie pobrane świadczenia pieniężne uważa się również świadczenia pieniężne wypłacone, z przyczyn niezależnych od wojskowego organu emerytalnego, osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

3. Nie można żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń pieniężnych za okres:

- 1) dłuższy niż 12 miesięcy od dnia wydania decyzji, jeżeli osoba pobierająca świadczenie zawiadomiła wojskowy organ emerytalny o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane;
- 2) dłuższy niż 3 lata od dnia wydania decyzji w pozostałych przypadkach.

3a. Kwoty nienależnie pobranych świadczeń pieniężnych w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 40, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż jeden rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła wojskowy organ emerytalny o osiągnięciu przychodu, w pozostałych przypadkach zaś – za okres nie dłuższy niż trzy lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji.

4. Organ emerytalny może odstąpić od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń pieniężnych w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń z tego tytułu ustaloną na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

Art. 48a. Jeżeli organ emerytalny nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia w terminach określonych w ustawie, jest zobowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia na zasadach określonych w art. 85 ust. 1, 1a i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Art. 49. Organ emerytalny dokonuje potrąceń ze świadczeń pieniężnych w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym że potrąceniu podlegają również koszty utrzymania osób uprawnionych do świadczeń w domu emeryta wojskowego, na wniosek kierownika tego domu.

Art. 50. Ze świadczeń pieniężnych prowadzi się egzekucję w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym że egzekucji podlegają również koszty utrzymania w domu emeryta wojskowego do wysokości 3/4 miesięcznego świadczenia.

DZIAŁ VIII

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 51. (pominięty)

Art. 52. (pominięty)

DZIAŁ IX

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 53. 1. Osobom, którym w dniu wejścia w życie ustawy przysługują emerytury i renty na podstawie przepisów dotychczasowych, wysokość tych świadczeń ustala się na nowo z urzędu, według zasad określonych w ustawie, z tym że:

- 1) emerytury i renty, do których prawo ustalono na podstawie przepisów dotychczasowych, stają się emeryturami i rentami w rozumieniu ustawy;
- 2) wysługa emerytalna żołnierzy zwolnionych ze służby do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie ustawy podlega zachowaniu i traktuje się ją jako okres służby, z zastrzeżeniem pkt 4 oraz przepisów art. 13 ust. 2;
- 3) dotychczasowa podstawa wymiaru świadczeń pieniężnych podlega przeliczeniu na stawki uposażenia obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy w następujący sposób:
 - a) stawki uposażenia zasadniczego z dnia zwolnienia ze służby żołnierza zastępuje się stawkami uposażenia zasadniczego z dnia wejścia w życie ustawy,
 - b) ustala się wskaźnik relacji: sumy miesięcznej kwoty dodatków o charakterze stałym i miesięcznej równowartości nagrody rocznej lub premii do uposażenia zasadniczego z dnia zwolnienia ze służby; wskaźnik ten wyraża się w procentach z zaokrągleniem do setnych części procentu; do ustalenia powyższego wskaźnika przyjmuje się dodatki o charakterze stałym, które stosownie do przepisów o uposażeniu żołnierzy obowiązują w dniu wejścia w życie ustawy,
 - c) odtworzoną kwotę dodatków o charakterze stałym, nagrody rocznej lub premii oblicza się mnożąc przeliczone na dzień wejścia w życie ustawy uposażenie zasadnicze przez wskaźnik wysokości dodatków;
- 4) nie uwzględnia się podwyższeń, o których mowa w art. 15 ust. 2 i 3.

2. Emerytury i renty w wysokości ustalonej stosownie do ust. 1 przysługują od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu wejścia w życie ustawy. Realizacja podwyżki następuje nie później niż w ciągu 60 dni od dnia wejścia w życie ustawy.

3. Jeżeli kwota emerytury lub renty ustalona w myśl ust. 1 byłaby niższa od kwoty świadczenia przysługującego na podstawie przepisów obowiązujących do dnia wejścia w życie ustawy, zachowuje się świadczenie w dotychczasowej wysokości do czasu, gdy jego wymiar, ustalony w myśl ust. 1 z uwzględnieniem ust. 4 i 5, przekroczy kwotę dotychczasowego świadczenia.

4. Przy ustalaniu wysokości świadczenia uwzględnia się kwotę świadczenia ze wszystkimi wzrostami i dodatkami, z wyłączeniem dodatków określonych w art. 25 ust. 1.

5. Emerytury i renty, o których mowa w ust. 1, podlegają waloryzacji na zasadach określonych w ustawie.

6. Jeżeli po dniu wejścia w życie ustawy zostanie zgłoszony wniosek o doliczenie nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze emerytury okresów składkowych lub nieskładkowych, do ustalenia wysokości emerytury stosuje się przepisy art. 14 i art. 15 ust. 1.

7. (uchylony)

Art. 54. Osobom, które w związku z art. 13 ust. 2 utraciły prawo do emerytury przewidzianej w ustawie i nie spełniają warunków do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie innych przepisów – przysługuje świadczenie w wysokości najniższej emerytury, wypłacanej przez organ emerytalny właściwy według niniejszej ustawy.

Art. 55. Emerytury i renty osób, których świadczenia zostały zrewaloryzowane na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1990 r. o rewaloryzacji emerytur i rent dla osób, które ukończyły 80 lat, oraz o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. poz. 540), podlegają obliczeniu na nowo w wysokości i według zasad określonych w art. 53.

Art. 56. Żołnierze zwolnieni ze służby przed dniem wejścia w życie ustawy, którym na podstawie dotychczasowych przepisów prawo do zaopatrzenia emerytalnego nie przysługiwało, prawa tego nie nabywają również na podstawie niniejszej ustawy.

Art. 57. Osobom uprawnionym do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy, przebywającym na stałe za granicą, przekazuje się świadczenia pieniężne do państw, z którymi zostały zawarte umowy międzynarodowe o wzajemnym przekazywaniu pracowniczych świadczeń emerytalno-rentowych.

Art. 58. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie pozostają w mocy przepisy dotychczasowe, jeżeli nie są sprzeczne z ustawą.

Art. 59. Traci moc ustawa z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz. U. z 1983 r. poz. 139, z późn. zm.¹³⁾).

Art. 60. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia¹⁴⁾, z wyjątkiem przepisów art. 40 i art. 47, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1995 r.

¹³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1984 r. poz. 270, z 1985 r. poz. 85, z 1989 r. poz. 190, z 1990 r. poz. 198, 206 i 540, z 1991 r. poz. 422 oraz z 1992 r. poz. 254.

¹⁴⁾ Ustawa została ogłoszona w dniu 26 stycznia 1994 r.